

ANALIZA

BCBP | office@bezbednost.org | Gundulićev venac 48 | 11000 Beograd

Milan Milenković

O autoru:

Milan Milenković je rođen 1983. godine. Završio je Fakultet političkih nauka u Beogradu, odsek za međunarodne odnose. Dvogodišnje postdiplomske Istočnoevropske studije je završio u Bolonji i Sankt Petersburgu sa tezom o srpsko-ruskim odnosima. Bio je na praksi u Narodnoj kancelariji Predsednika Republike i Kancelariji za evropske integracije. Bio je polaznik Beogradske otvorene škole. Objavljivao je radove o pravnom regulisanju volontiranja i položaju mađarske manjine u Slovačkoj i Rumuniji. Govori engleski, ruski, italijanski i makedonski jezik.

Kontakt:

milan.milenkovic@studio.unibo.it

Teme:

- Simbolika u odnosima Srbije i Rusije
- Učestalost letova na relaciji Beograd – Moskva
- Ekonomski aranžmani
- Posledice relacije između Zapadne Evrope, Srbije i Rusije

NOVA DINAMIKA U ODNOSIMA SRBIJE I RUSIJE

Avgust 2012.

Od kada je formirana nova Vlada Srbije, ali i tokom procesa formiranja iste, došlo je do brojnih kontakata i vidljivih simboličkih gestova između predstavnika Srbije i Rusije, kao i do ugovaranja određenih aranžmana koji ukazuju na novu dinamiku u odnosima između dve zemlje. Od majskih izbora u Srbiji, primetan je pozitivan diskurs kod predstavnika Beograda i Moskve prema pojačavanju međusobne saradnje, pre svega na polju ekonomije, ali i u oblasti odbrane. Međutim, umesto kosovske priče koja je ranije dominirala njihovim odnosima, ono što ih je spojilo ovog puta su ekonomski interesi za ekspanzijom u određenoj zemlji i regionu sa jedne strane i težnja da se dođe do preko potrebnih investicija i kapitala sa druge.

Simbolika u odnosima

Iako u ekspozeu premijera Dačića i izjavama novog ministra spoljnih poslova, Ivana Mrkića, odnos prema Rusiji nije uzdignut na viši nivo u odnosu na onaj iz predhodne vlade, simbolika skorašnjih događaja ukazuje na određene promene. Naime, neposredno po stupanju na dužnost ministra odbrane i prvog podpredsednika Vlade Srbije, lider SNS-a, Aleksandar Vučić, je izjavio kako Srbija ne teži članstvu ni u jednom vojnom bloku, ali i „najavio da vojno približavanje Moskvi sledi“ (Stojadinović: 2012). Ministar odbrane Ruske Federacije, Anatolij Serdjukov, uputio mu je srdačne čestitke i tokom tog razgovora je dogovoreno učešće vojne delegacija i ruskih MIG-ova na obeležavanju stogodišnjice srpskog vazduhoplovstva, kao i učešće srpske delegacije na ceremoniji obeležavanja stogodišnjice ruske avijacije. Tokom posete Vučića Moskvi od 21. do 23. avgusta 2012. najavljeno je podizanje saradnje dvaju ministarstava odbrane na viši nivo.

Simbolika leži u tome da će prvi put posle 12 godina ruski migovi učestvovati na nekom aeromitingu u Srbiji. Da ovo nije beznačajna, „prazna“ simbolika ukazuje i činjenica da povodom šezdesetpetogodišnjice dana pobeđe Rusije (2010.), iz Kremlja nije stigla pozivnica tadašnjem ministru odbrane, Draganu Šutanovcu, niti predstavnicima Vojske Srbije, dok je na primer deset godina ranije, povodom istog praznika u Moskvi boravio nekadašnji Ministar odbrane general Ojdanić, koji je pritom bio i pod opuznikom Međunarodnog tribunala za bivšu Jugoslaviju u Hagu.

Učestalost letova na relaciji Beograd – Moskva -Beograd

Zabeležena je i izuzetna frekventnost međusobnih poseta predstavnika Srbije i Rusije u poslednjih nekoliko meseci kao i spekulacije o uticaju Moskve na formiranje sadašnje srpske vlade. Naime, svi najznačajniji politički predstavnici vladajuće većine su boravili u Moskvi od završetka predsedničkih izbora u Srbiji, ali i ranije.¹ Nakon pobeđe na izborima za predsednika Srbije, Tomislav Nikolić je prvo posetio Moskvu a tek potom i Brisel. Ivica Dačić, pre nego što je dobio mandat za sastav vlade boravio je u Moskvi, baš kao i pre konačnog „da“ demokratama 2008. godine. Iz brojnih izvora se moglo čuti da je na Dačića vršen pritisak da pravi vladu sa SNS-om i URS-om, kao i da je to vlada po meri Moskve (Spaić: 2012; Minić: 2012; Jasnić/Latković/Kuljanin: 2012; Katić 2012; Čekerevac 2012). U jeku formiranja vlade ostala je zapamćena izjava potonjeg premijera o raspoloženju u Srbiji povodom saradnje između Srbije i Rusije: „Dajte da se više ne pretvaramo: ovde većina naroda pozdravlja najtešnje odnose sa Rusijom“(Cerovina: 2012). Brojne međusobne posete, ugovoreni aranžmani i obećanje ekonomske pomoći koji stižu iz Kremlja sigurno mogu samo da idu u prilog spekulacijama o tome da je Kremlj imao uticaja na sastav vlade. Ono što figurira u izjavama većine ključnih faktora Vlade (pa i Mladana Dinkića, najvećeg protivnika prodaje NIS-a Gaspromnjeftu) je da u budžetu Srbije nema novca za normalno funkcionisanje državnog aparata i da je Moskva voljna da isti uloži i/ili kreditira Srbiji. Spremnost Moskve da finansijski pomogne Srbiju nedavno je ponovio ambasador Ruske Federacije u Beogradu, Aleksandar Konuzin, kao i vicepremijer Ruske Federacije, Dimitrij Rogozin.

Za 11. septembar najavljen je ponovni susret predsednika Srbije, Tomislava Nikolića, i predsednika Ruske Federacije, Vladimira Putina, u ruskom gradu Sočiju gde bi jedna od tema trebalo da bude potpisivanje strateškog partnerstva, koje je najavljivano za jun 2011.

Ekonomski aranžmani

Jedan od prvih konkretnijih aranžmana je dogovoren tokom avgustovske posete Aleksandra Vučića Moskvi. Vučić je, posle razgovora sa Rogozinom, koji je zadužen za odbrambenu industriju, najavio tešnju saradnju u oblasti namenske industrije, izgradnju fabrike složenih borbenih sistema uz pomoć Rusije, zajedničku proizvodnju u oblasti odbrambene industrije kao i zajednički izlazak na treća tržišta. Oblast naoružanja je bila jedan od segmenata gde je Srbija pominjana u novoj i dalje nezvaničnoj spoljnopolitičkoj strategiji Ruske Federacije koja je „procurila“ u ruskom *Newsweek*-u maja 2010. godine,²

¹ Predsednik URS-a, Mladan Dinkić u Moskvi je boravio u februaru 2012. godine.

² Ovaj dokument nikada nije zvanično objavljen ali je bez sumnje došao iz ruskog MID-a. Pun naziv dokumenta je “Программа эффективного использования на системной основе внешнеполитических факторов в целях долгосрочного развития Российской Федерации“ (Program efikasnog korišćenja spoljnopolitičkih faktora na

i koja je imala malo odjeka u srpskoj javnosti. U tom opsežnom dokumentu/analizi kao jedan od najvažnijih spoljnopolitičkih ciljeva se navodi modernizacija Rusije, a ostale zemlje se na neki način rangiraju po tome šta mogu da ponude Rusiji na njenom putu modernizacije. Srbija je tu nisko pozicionirana i pominje se samo u konkretnim vidovima saradnje poput one u oblasti energetike i naoružanja i kao zemlja koja je uživala doslednu podršku Ruske Federacije i da se od nje očekuje konkretna ekonomska nadoknada poput povlašćenog režima za robu, investicija, olakšanog tranzita itd. (Popović: 2010). S obzirom da je NIS proglašen za najuspešnijiu firmu u Srbiji 2011. godine, kao i da je Srbija i dalje zainteresovana za gradnju Južnog toka, i ova sfera saradnje se ostvaruje veoma uspešno po rusku stranu.

Moskovska banka je prva ruska finansijska institucija koja je otvorila banku u Srbiji i regionu u 2008. godini. Pored nje, najveća ruska banka Sberbanka je već prisutna na srpskom tržištu kupovinom udela u Folksbanci i pominje se kao institucija koja bi mogla da učestvuje u nalaženju strateškog partnera smederevskoj železari.

Po pitanju ekonomije se opet povela stara priča o nepovoljnom tretmanu ruskog kapitala u Srbiji koja vuče korene još iz vremena DOS-ove vlade. Poslednji ministar spoljnih poslova SCG, Vuk Drašković, je to i sam priznao tokom posete Moskvi 2004. godine, a ambasador Konuzin je na to potsetio tokom svog nastupa na Beogradskom bezbednosnom forumu septembra 2011. godine kao i u više navrata pre i nakon toga. Ovo pitanje se našlo i na dnevnom redu tokom Vučićeve posete Moskvi, a povod je po svemu sudeći bio problem koji ruska firma ZAAB ima oko upravljanja svojim udelom (25%) u kompaniji Voda

„Vrnjci“. Ministar odbrane je obećao rešavanje problema (Blic on line: 2012).

Kako realizovati planove bez „prekora“ Zapada?

Prema pisanju ruskog Komersanta i Genadija Sisojeva, dobrog poznavaooca rusko-srpskih odnosa, nova Vlada Srbije planira da nastavi evropske integracije putem normalizacije odnosa sa Kosovom i time skine pritisak Zapada sa sebe u slučaju približavanja Rusiji. Zaista, brojne delagacije sa Zapada koje su boravile u Beogradu tokom leta su izgleda dobile uveravanja da nova vlada iako po kadrovima i partijskom sastavu podseća na onu sa kraja 90ih, ista neće voditi sličnu politiku po pitanju Kosova i da je spremna na ustupke. Kako navodi isti list, normalizacija odnosa sa Kosovom bez priznanja neće ugorziti odnose sa Rusijom s obzirom na poznatu formulu Moskve da će podržati bilo koju politiku Srbije prema Kosovu (Ivanov/Sisojev: 2012). Podsetimo i na izjavu Nikolića kako je svestan da više nikada neće biti predsednik u Prištini i promenu stava oko prihvatanja dosadašnjih rezultata pregovora između Beograda i Prištine pod pokroviteljstvom EU za koje je Nikolić u predizbornoj kampanji tvrdio da nisu obavezujući za Srbiju u slučaju njegove pobede. Vučić je posle pomenute posete Moskvi i dogovorenih aranžmana izjavio kako na Zapadu neće biti burnih reakcija povodom toga. Profesor Predrag Simić ipak smatra da će se traženje novca od Rusije na Zapadu smatrati kao zaokret Srbije ka Moskvi i da ćemo time potvrditi svoju sliku „mlađeg brata“ Rusije na Balkanu koja je stvorena u određenim krugovima na Zapadu (Cerovina: 2012). Ipak i Zapad je „aminovao“ ovu Vladu, a o potencijalno negativnim reakcijama Zapada povodom (pro)ruske politike Beograda rano je govoriti pre realizacije konkretnih aranžmana, ili barem prvih 100 dana rada Valde. Ovde se ipak moramo osvrnuti na dve konstante koje postoje u odnosima Rusija i Srbije, a koje je Miša Đurković sa Instituta za evropske studije dobro zapazio. To su nepostojanje međusobnog

poverenje između dve vladajuće elite (Srbije/SRJ i Rusije) koje postoje od pre 2000. godine; zatim, međusobna upotreba Srbije i Rusije u odnosima sa Zapadom – Srbija koristi Rusiju kao pretnju kako bi nešto istrgovala sa Zapadom, a Rusija koristi Srbiju u potkusurivanju u trgovini sa Zapadom (Đurković 2012: 5).

Plaćanje podrške i/ili poklapanje interesa

Najozbiljniji resurs potreban da se jedan režim održi, novac, upravo je ono što sadašnjem režimu u Srbiji nedostaje. Novoj vladi je jasno da je integracija u EU veoma daleko i da se neće desiti tokom njenog mandata, ali takođe je i svesna da uslovljavanja EU daljom integracijom a samim tim i novim fondovima, neće doći bez nepopularnih popuštanja po pitanju Kosova – onih uslova koje je Angela Merkel postavila tokom posete Beogradu avgusta 2011. godine. Sa druge strane, Rusija je u manjoj meri uzdrmana ekonomskom krizom i spremna je da pomogne zemlje van „bližeg insotranstva“ obilnim kreditima što se desilo u slučaju Kipra, dok se EU bavi najozbiljnijom krizom unutar evrozone čije posledice još uvek nisu izvesne. Kada se tome doda zainteresovanost Rusije za potencijalnu privatizaciju EPS-a i Telekoma o kojoj

Kipar je 2011. godine dobio pozajmicu od Ruske Federacije u visini od 2,5 milijardi evra dok su u toku pregovori za novi u iznosu od 5 milijardi evra.

se dosta govori, onda se nazire moguća „cena ruskih kredita“. Takođe, ovde se postavlja pitanje cene otvorene podrške koju je SNS dobijala tokom predizborne kampanje iz Kremolja.

Iz ruskog ugla se može zaključiti da se Moskva, barem što se tiče Srbije, drži planova izraženih u nezvaničnoj spoljnopolitičkoj strategiji Rusije, ali i nastoji da proširi svoje delovanje i van okvira Srbije, što joj u ekonomskoj sferi uspeva bez bilo kakve potrebe da ide „kroz“ Srbiju. Ekonomski uticaj sa jasnim protivljenjem srpskom članstvu u NATO uklapa se u njena spoljnopolitička nastojanja u pokušajima „da se suprotstavi zapadnoj ekspanziji na tačkama gde se proceni da je to moguće“(Đurković 2012: 7). Iako Srbija nije ni blizu prioriteta Kremolja, svaka ekonomska ekspanzija i mogućnost povoljnog ulaganja, kao i prijateljska vlada sastavljena od kooperativnih elemenata idu Moskvi u korist. Ukoliko se analiziraju izjave Putina tokom susreta sa najvišim zvaničnicima Srbije, bez obzira na aktuelnu političku situaciju, u njima uvek provejava ekonomska nota. Njegove izjave su prožete rečenicama o visini i mogućnostima povećanja robne razmene između Srbije i Rusije i o tome kako je neophodno dovršiti započete i raditi na novim projektima u oblasti ekonomske saradnje. Takođe, na srpskoj političkoj sceni Moskva ima „rezervne“ igrače u opoziciji u vidu DSS-a, SRS-a i Dveri koje se zalažu za blisku saradnju Srbije sa Moskvom.

Dakle, možemo zaključiti da je ova nova dinamika u rusko srpskim odnosima zasnovana na konkretnim interesima dveju vladajućih elita i da neće nužno predstavljati kompletni zaokret Beograda prema Moskvi, kao ni uvrštavanje Srbije u političke i ekonomske prioritete Moskve. Ipak, ova nova klima u njihovim odnosima može dovesti do početka izgradnje međusobnog poverenja bez kojeg suštinsko približavanje nije moguće.

Izvori:

Blic on-line. "Vučić: Vlada Srbije će rešiti problem ruskih investitora". 23.08.2012.

<http://www.blic.rs/Vesti/Politika/339203/Vucic-Vlada-Srbije-ce-resiti-problem-ruskih-investitora>, 24.08.2012.

- Čekerevac, M. "I Šojgu utiče na formiranje vlade?". *Politika* on-line, 14.06.2012.
<http://www.politika.rs/rubrike/Politika/I-Sojgu-utice-na-formiranje-vlade.lt.html>, 12.08.2012
- Cerovina, Jelena. "Plaši li se Zapad okretanje Srbije Rusiji". *Politika* on-line, 31.07.2012.
<http://www.politika.rs/rubrike/Politika/Plasi-li-Zapad-okretanje-Srbije-Rusiji.sr.html>, 12.08.2012.
- Đurković, Miša. "Savremena ruska spoljna politika i Srbija početkom XXI veka". *Kultura polisa*, god. IX (2012), br.17, str. 1-26.
- Ivanov/Sisojev. "Сербия идет в Европу через Косово" (Srbija ide u Evropu preko Kosova). *Kommersant* on-line (138 / P (4923)), 30.07.2012. <http://www.kommersant.ru/doc/1991045>, 20.08.2012.
- Jasnić/Latković/Kuljanin. "Rusi guraju Dačića kod SNS". *Blic* on-line, 14.06.2012.
<http://www.blic.rs/Vesti/Tema-Dana/328275/Rusi-guraju-Dacica-kod-SNS>, 22.06.2012.
- Katić, Gradiša. "Kako ruski kredit utiče na formiranje srpske vlade". *Pravda* on-line, 21.06.2012.
<http://www.pravda.rs/2012/06/21/kako-ruski-kredit-utice-na-formiranje-srpske-vlade/>, 21.07.2012.
- Minić, Zlatko. "Rusija želi socijaliste i naprednjake u Vladi Srbije". *Novi Magazin*, 14.06.2012.
<http://www.novimagazin.rs/vesti/rusija-zeli-socijaliste-i-naprednjake-u-vladi-srbije>, 12.07.2012.
- Popović, Petar, "Srbija i Rusija – Cena oslonca na Moskvu". *NIN* (3100), 26.05.2010.
<http://www.nin.co.rs/pages/article.php?id=52698>, 12-01-2011.
- Spaić, Tamara. "Vlada SNS, SPS, URS bila bi bliža Rusiji" – Intervju sa Zoranom Krstićem (FPN). *Blic* on-line, 23.06.2012. <http://www.blic.rs/Vesti/Politika/329746/Vlada-SNS-SPS-URS-bila-bi-bliza-Rusiji>, 23.07.2012.
- Stojadinović, Ljubodrag. "Zašto ginu?". *Politika* on-line. 06.08.2012. <http://www.politika.rs/pogledi/LJ-Stojadinovic/Zasto-ginu.sr.html>, 18.08.2012